

Fallet Samir – Anders Johansson och Samir Sabri

Fallet Samir är den osannolika berättelsen om vad som egentligen hände. Om hur en felaktig dom leder till att den unge Samir hamnar i en ond spiral av kriminalitet och blir en av Sveriges mest fruktade värdetransportrånare som vuxen.

Men det handlar också om vägen ut, om att vända på sitt liv fullständigt.

År 1986 döms 15-åriga Samir för att ha mördat sin styvmamma hemma i lägenheten i Tensta och blir inlåst på mentalsjukhus.

Alla instanser polis, åklagare, domstol och rättspsykiatri är övertygade om att pojken är den skyldige. Men de missar att det rör sig om ett falskt erkännande för att skydda den verkliga gärningsmannen.

När Samir några år efter gripandet, berättar sanningen vill ingen tro honom.

Inga förhör hålls med den utpekade gärningsmannen, och någon analys av de tekniska spåren, däribland Samirs blodiga kläder, görs inte heller.

Anders Johansson har i tjugo år arbetat på Aftonbladet som rättsreporter, där han 2015 påbörjade granskningen av Samir Sabris fall i podcasten #Fallet. Podden har laddats ner 2,8 miljoner ggr och granskningen belönades med Guldspaden 2016.

Samir Sabri är idag verksamhetschef på *2ndChance* och föreläser för ungdomar runt om i landet om sitt liv.

Boken *Fallet Samir* innehåller mer och nytt material i fallet. Här kan Paragrafs läsare ta del av två kapitel ur boken.

10. Kriminell på riktigt

I januari 1988 ändrade alltså Samir sin berättelse och hävdade att det var hans pappa som var den skyldige. Han sa att han inte orkade leva med lögnen längre.

Ärendet öppnades på nytt med nya förhör men det slutade med att åklagaren stod fast vid den tidigare bedömningen – att ingen annan än Samir var den som utfört mordet. Han blev kvar på Långbro.

Samirs tillvaro rasade när han förstod att ingen trodde på honom. Han hoppade av kockutbildningen han trivdes med. Han kunde inte koncentrera sig. Tankarna upptogs av helt andra saker.

På Långbro ansåg sig läkarna och övrig personal ha fått belägg för att pappan påverkade Samir negativt. Den 3 augusti 1988, en månad innan Samir skulle komma att skrivas ut, författade överläkaren, Jan Ljungqvist, ett utlåtande till socialtjänsten.

Där framgick att Samir fungerade bra under våren och sommaren 1987, att han fick goda betyg på höstterminen. Hans välbefinnande antogs bero på att läkarna begränsat hans kontakt med pappan.

Men i mars 1988 hade utskrivningsnämnden – mot överläkarens rekommendation – beslutat att Samir skulle skrivas ut från den slutna psykiatriska vården. Han blev visserligen kvar som omhändertagen på Långbro, men nu enligt LVU som inte medgav tvång på samma sätt. Därför kunde läkarna inte hindra Samir från att vara i Tensta och umgås med kriminella ungdomar och allt mindre delta i vårdprogrammet på kliniken.

Läkaren skrev nu: "Som situationen har utvecklats kan man befara en stor risk för fortsatt asocial utveckling.

Det kanske inte var så märkligt att utskrivningsnämnden bestämt att Samir skulle skrivas ut. Han ansågs inte sjuk i lagens mening. Men Jan Ljungqvist ville hjälpa Samir så långt han kunde. Han skrev till socialtjänsten vad han ansåg behövde göras när Samir skulle lämna Långbro:

Han behöver nu pedagogiska och sociala åtgärder för att få utbildning och arbete och för att komma ifrån den asociala krets som han numera ånyo umgås med. Helst bör detta ske i form av institutionsvård.

I journalerna läser jag att Samir sista tiden sagt att han inte ville flytta hem till sin pappa. Samtidigt kom pappan till Långbro sjukhus och begärde att Samir skulle skrivas ut så att han kunde flytta hem till honom igen. När överläkaren förklarade att det inte var så det fungerade blev pappan hotfull. Läkaren tog så illa vid sig att han polisanmälde händelsen.

Den 8 september 1988 var det dags. Överläkaren noterade.
"Utskrives till hemmet. Överförd till ÖV från U 3."

Samir skulle i fortsättningen ha kontakt med öppenvården. Det hade gått två och ett halvt år sedan mordet och Samir skulle fylla arton två månader senare.

Pappan hade gift om sig med en tredje hustru. Socialtjänsten bedömde att Samir skulle behöva vara fortsatt omhändertagen enligt LVU för att få den vård och hjälp han behövde. De sökte men misslyckades med hitta en lämplig institution. Sociala distriktsnämnden beslutade därför att Samir skulle tillbaka till pappan igen, samma pappa som han pekade ut som mördare.

Samir var hemma i tre dagar. Sedan smällde det. Han berättar att han blev oerhört förbannad, att han var uppe på socialkontoret och vände upp och ner på handläggarens arbetsrum.

– Jag tror aldrig att jag känt mig så ensam som när jag stod där. När man inte har någon man litar på, inte ens mamma och pappa. Jag stod helt ensam i ett mörker. Och då kände jag, jag vill inte leva.

Samir berättar hur han åkte till ett gömställe där han hade en pistol han kommit över vid ett inbrott kort tidigare. Han satte den mot tinningen och fingret mot avtryckaren. Men då kom han att tänka på sin lillebror. Vad skulle hända med honom om Samir tog sitt liv och försvann? Istället riktade han pistolen bokstavligen mot samhället.

I polisutredningen framgår att han åkte omkring med en kompis i bil och sköt ut genom rutan från passagerarplatsen. Två nätter i rad. Sammanlagt sju skott.

Vapnet var en svensk armépistol, m/40, av kalibern 9 mm Parabellum.

I dokumenten framgår att Samir inte bara sköt i luften, som han beskriver det. Men han hade inte siktat medvetet mot någon person. I förhöret sa han att han inte skulle ha skjutit om han sett någon människa i närheten.

Istället sköt han bland annat två skott mot ett nattstängt gatukök i Tensta, där en bardisk och en vägg gick sönder. Han sköt ett skott mot folktandvårdens lokaler i Tensta, där kulan gick genom ett dubbelglas och stannade i en dörrkarm. Han sköt ett skott mot en ytterdörr till ett trapphus. Och han sköt in i en lägenhet i Tensta där ett par i femtioårsåldern låg och sov.

Kulan hade gjort hål i deras vardagsrumsfönster och sedan gått in i en garderob där den stannat. Det låg glassplitter över hela golvet.

Det var bara ren tur att ingen hade blivit träffad.

Vad var meningen med detta? Det ser ut som en handling utförd i desperation.

Ville Samir åka fast igen? Så blev det i alla fall. Snart satt han i arresten.

Med tanke på hur farlig och meningslös skjutningen framstår som är det inte svårt att föreställa sig att polis och åklagare tyckte att det hela var "sjukt".

Eftersom Samir dömts till sluten psykiatrisk vård tidigare övervägdes nu om han på nytt skulle in på mentalsjukhus.

Samir blev skickad på en ny rättspsykiatrisk undersökning. Men först genomgick han en liten sinnesundersökning, en så kallad paragraf 7-undersökning, eller P7:a. Den gjordes av doktor Jim Josefsson och han skrev bland annat att det var svårt att tala med Samir om den aktuella händelsen.

Han återkommer gång på gång till påståendet att det är hans fader

som utfört det mord som S dömdes för 1986.

Josefsson skrev att Samir var "monomant fixerad vid föreställningen" att det pågick en ny, hemlig utredning som skulle rentvå honom från mordet. Doktorn bedömde att det bara var något som pågick i Samirs tankevärld. Men det var ingen fantasi, avslöjar dokumenten.

Precis på dagen en månad tidigare hade överläkaren Ljungqvist på Långbro haft ett samtal med Samir om den förestående utskrivningen och hans framtida boende. Jan Ljungqvist noterade också i journalen att han då även berättat vad advokat Bertil Fahlström nyligen sagt om möjligheterna till resning. Det skulle inte behöva vara helt omöjligt att komma vidare med fallet trots att åklagaren lagt ner utredningen.

Överläkare Ljungqvist skrev också:

Samir tror att lillebror är mycket starkt påverkad av sin far att säga precis som fadern sagt om polisen hör av sig. Jag säger att lillebror kanske ser på den här saken på ett annat vis när han blivit litet äldre.

Men om detta visste antagligen inte psykiater Jim Josefsson någonting. Han rekommenderade att Samir skulle genomgå en stor sinnesundersökning.

Samir kom därför återigen till Statens rättspsykiatriska klinik och psykiatern Ants Andersson som två år tidigare varit den som bedömt Samir som sinnessjuk. Där gjordes samma samma bedömning. Alla i undersökningsteamet var övertygade om att Samir ljög när han beskyllde pappan för mordet.

Ants Andersson beskrev i sitt nya utlåtande uppgifterna som "sensationella". Och grundlösa. I yttrandet sågade han sina läkarkollegor på Långbro jäms med fotknölarna. Bland annat tyckte han att det var helt fel att Samir hade fått permissioner för att gå i skola. Han menade att de inte tillräckligt bearbetat brottshandlingen och att de valt att avstå från lydnadskrav och fasthet. Han skrev:

Genom en godtrogenhet som gränsar till oförstånd har man dessutom visat beredvillighet att rentvå Sabri från det mord han dömts skyldig till. Sabri har utnyttjat att man på sjukhuset varit svag för honom. En viktig del av sanningen om den tillhandahållna vården synes vara, att vårdgivarna låtit sig manipuleras och till viss del luras av Sabri.

Statens experter på att bedöma om brottsmisstänkta behövde låsas in på mentalsjukhus eller inte, trodde inte för ett ögonblick att Samir kunde vara oskyldig. Ants Andersson befarade istället att Samirs utpekande av pappan var ett symptom på sjukdom:

Inte oväntat har det visat sig omöjligt att nu rucka på hans övertygelse eller påstådda övertygelse om att vara oskyldig till mordet. Den korta undersökningstiden har inte möjliggjort en så upparbetad kontakt att han låter sig påverkas. Nu när ett helt år gått med den nya versionen, som fått avsevärt stöd utifrån, är det också tänkbart att Sabris övertygelse fått karaktären av en hysterisk vanföreställ

-

ning, som inte längre kan förväntas vika för några som helst argument. Kuratorn Birgitta Parkner som också var med i undersökningsteamet var inne på samma spår och skrev:

Han framhöll att han ej kunde och ville acceptera att förundersökningen var avslutad och återkom ideligen till att "sanningen kommer att komma fram".

Kuratorn skrev också att Samirs kriminella identitet hade förstärkts sedan förra undersökningen och att hon nu var allvarligt oroad för hur hans framtid skulle komma att gestalta sig. Alla i teamet var dock eniga om att Samir inte var så allvarligt psykiskt störd att han behövde åka in på mentalsjukhus igen. Han blev "friskförklarad".

Inför rättegången om skjutningen skrev även socialtjänsten ett yttrande.

Utredarens bedömning är att Samir ej kommer att upphöra med kriminella handlingar, ej heller komma igång med studier alternativt arbete utan kraftfulla och professionella insatser samt att placering på

Hammargårdens ungdomshem bedömes vara den lämpligaste åtgärden.

Det blev rättegång och Samir erkände skjutningen rakt upp och ner. Han fällades för framkallande av fara för annan, skadegörelse samt olaga vapeninnehav. Men det blev inget ungdomshem. Straffet blev fem månaders fängelse.

När domen meddelades den 3 februari 1989 hade det gått precis fem månader sedan händelsen. Eftersom Samir suttit häktad hela tiden kunde han då kliva rakt ut i friheten. Straffet var redan avtjänat.

Men med den domen hade Samir, som då precis fyllt arton år, tagit det första stora steget in i en kriminell karriär som skulle komma att vara i två decennier.

Två olika överläkare med sina team, en på Statens rättspsykiatriska klinik i Stockholm och en på barn- och ungdomskliniken vid Långbro sjukhus, hade kommit fram till helt motsatta slutsatser om Samir. Den ene ansåg att Samir var en manipulativ mördare och den andre att han troligen dömts oskyldig. Men går det att få fram i dag hur det var? Mördare eller vittne? Skyldig eller oskyldig?

Med de frågorna i bakhuvudet bläddrar jag igenom Samirs belastningsregister. Det tar en stund. Mellan åren 1995 fram till i dag finns tjugoåtta avsnitt. Det är grov brottslighet, bland annat väpnat bankrån.

Jag har beställt hem samtliga domar från arkiven för att gå igenom dem framöver. Naturligtvis måste även detta läggas i vågskålen när vi talar om Samirs eventuella skuld. Vilken vikt ska vi lägga vid Samirs kriminella liv?

Å ena sidan kan man förstås säga att det finns ett samband mellan vad Samir påstår sig ha råkat ut för och de val han senare kom att göra i livet. Att han inte var en våldsam pojke, men att han blev det.

Å andra sidan skulle nog inte de offer som råkat ut för den vuxne Samirs hänsynslöshet skriva under på det.

11. Motivet

Det är naturligtvis lätt att tänka, att en person som lämnar över samtliga avgörande myndighetsdokument över sitt liv inte har något att dölja.

Samtidigt är Samir dömd för mordet och när förundersökning en togs upp på nytt ledde det inte vidare. Experterna på Statens rättspsykiatriska klinik var helt övertygade om att han var skyldig. De var säkra på att han ljög när han pekade ut pappan.

Därför kan vi behöva gå tillbaka och ställa frågan:

Vem kunde ha något att vinna på att Samirs styvmamma dog?

Eller vem hade något att riskera om hon fortsatte att leva?

Alltså, vem hade motiv till mordet?

Vad sa Samir själv om saken då, när det hände?

Till de första poliserna som kom till platsen på morgonen sa han att hade haft en konflikt med styvmodern om en motocrosscykel. Han ville inte sälja den som styvmamman ska ha velat.

I det första förhöret inne i polishuset på eftermiddagen sa han att han tyckte att styvmamman var på honom hela tiden. Hon skrek åt honom för ingenting, han orkade inte med henne längre.

Ur förhöret:

Osams, varje dag vi är osams, fast jag inte gör någonting, hon skriker, hon, utan att jag gör någonting. Jag kan inte gå någonstans, det är hela tiden. Det är bara mig hon gör så där mot.

Samir sa att hon kunde bli arg när han satt och tittade på tv och bara gå fram och stänga av den.

Han brukade då tyst gå till sitt rum utan att protestera. Han berättade att en plan började ta form – hon skulle dö. Han skaffade en särskild kniv som han skulle använda.

När fallet togs upp på nytt ett och ett halvt år senare lade polisutredarna särskild vikt vid hur genomtänkt det tycktes ha varit, att han också i valet av kniv verkade ha agerat rationellt, enligt vad han berättade i sin första version.

”Jag ville inte använda en kökskniv för dom har så tunt blad och

det kanske böjer sig när man trycker till.”

Utredarna tyckte också att Samirs beskrivning av hur det kändes att hugga med kniven var för detaljerad för att vara påhittad.

När jag läser detta nu i efterhand väcks flera frågor. Det här med motocrosscykeln säger han bara en gång, till första patrullen på plats. I de två förhören som följde inne på polishuset nämns crossen inte överhuvudtaget. I de förhören säger han bara allmänt att styvmamman skrek och var arg på honom. För ingenting. Förhören är nästan helt befriade från detaljer om orsaken till deras bråk.

Att mörda en person för att hon brukade stänga av tv:n, det låter som ett tunt motiv. Å andra sidan har folk dödats för mindre.

Verkligheten är inte alltid rationell och proportionerlig, det lär man sig om inte annat i mitt yrke.

Och Samir bedömdes ju faktiskt vara sinnessjuk och dömdes till sluten psykiatrisk vård. Det är ett faktum. Var mordet rentav ett vansinnesdåd helt utan egentligt motiv?

Pappan då, kan han haft motiv?

Han och Samirs biologiska mamma hade genomgått en skilsmässa. Den hade bland annat lett till att pappan, som var aktiv inom syrisk-ortodoxa kyrkan, inte längre fick biträda prästen vid altaret.

Som medlem i församlingen är en skilsmässa inte enbart en privatsak, utan även en sak för kyrkan. Det behövs tillstånd från kyrkan för att få skilsmässa, och för att få det krävs starka skäl.

Pappan sa att kyrkan försökt skriva till sitt överhuvud, patriarken i Damaskus, för att få en ändring så att han kunde få fortsätta vara med vid altaret, men det blev avslag. Pappan tog också upp Samirs crosscykel och sa att han trodde att mordet till 70 procent berodde på den. De hade först köpt en moped till Samir men han använde den som tidigare nämnts till att begå brott. Domstolen tog den ifrån honom, den förverkades. Samir hade sedan köpt en ny crosscykel och det tyckte nya hustrun inte om. Han brukade meka med den och smutsade ner både sig själv och lägenheten.

Resterande 30 procent trodde pappan berodde på att nya hustrun ville tvinga Samir att flytta hem till sin mamma Farida, något som Samir absolut inte ville.

Pappan berättade att nya hustrun och Samir varit som "ärkefiender" ända från början. Att Samir fått vredesutbrott, smällt i dörrar och kastat saker. Hon hade beklagat sig för honom och sagt att Samir var "omöjlig".

Pappan berättade också i förhöret, det enda som hölls med honom, att frun det sista året börjat längta hem till Syrien:

Och hon talade då om att åka hem och att hon då skulle ta med sig lillebror. Men hon ville inte ta med Samir. Pojken är född och uppvuxen i Sverige och har hört talas om sina släktingar i Syrien och ville gärna träffa dem, och han blev då mycket arg när han fick höra att han inte fick följa med. Det blev så att hon sa för 7 månader sedan att om jag reser får inte Samir följa med. För två månader sedan sa hon att hon skulle åka och ta med sig lillebror till Syrien. Samir blev då mycket arg och han avreagerade sig genom att smälla i dörrar och liknande.

Om det här var sant skulle det kunna finnas ytterligare ett motiv för Samir. Han skulle inte få följa med till Syrien och träffa sin släkt där, och han skulle i värsta fall riskera att förlora sin lille bror som han tyckte så mycket om, om de inte kom tillbaka.

För pappans del skulle motivet kunna vara att nya hustrun skulle försvinna med yngste sonen.

Kunde de ha gjort det tillsammans? Var det en möjlighet? Om styvmamman ville lämna hemmet och åka tillbaka till Syrien och ta lillebror med sig, skulle de båda två kunna ha motiv att gemensamt planera och genomföra mordet. Kanske var det i så fall en del av planen att Samir skulle ta på sig brottet.

Eller hade pappan tvingat Samir att utföra mordet? Det var så personalen på Långbro först trodde att det gått till. Att Samir utfört mordet på uppdrag av pappan.

Men annars, om de inte tillsammans planerat och utfört det, så

måste det ju vara någon av dem som begått brottet. De var ju de enda som var hemma i bostaden dagen när mordet skedde.

Jag räknar bort lillebror som ju bara var tolv år och då återstår två alternativ: Samir eller pappan. Om jag bara går strikt på dokumenten ser jag egentligen bara ett motiv skymta fram – det klassiska, att hustrun ville lämna sin man.

Att Samir skulle mörda styvmamman för att hon klagade på hans motocrosscykel eller stängde av tv:n när han ville titta – hur realistiskt motiv är det? Jämfört med pappans?

Om nya hustrun längtade hem till Syrien riskerade pappan kan ske att bli lämnad, bara kort tid efter att han gift om sig. Hans anseende skulle kanske dras i smutsen? En ny skilsmässa skulle kunna leda till skandal. Att styvmamman ville skiljas var också det Samir anförde som ett möjligt motiv när han förhöordes om sin nya version.

Han tillfrågades om hur relationerna var hemma.

Ja, mellan mig och min styvmor så var det väl, vad ska jag säga, vi slogs ju inte tillsammans men om hon hade något problem då gick det ut över mig. Mellan min riktiga pappa och min styvmor, ja då var det inte så bra. Det har ju kommit sig att min styvmor velat skilja sig från honom. Och han har sagt nej, nej och han har ringt till en präst då, den prästen är min styvmors släkting. Jag vet inte hur de är släkt men de är släktingar, det vet jag. Så har den här prästen kommit fram till att nej, ni ska inte skilja er. Så har det kommit så där flera gånger att prästen har kommit hem till oss och sagt att stanna kvar, det blir inte bättre för det om du sticker och så. De har ju haft problem.

Och Samir vidhöll dessutom vad han sagt i förhören två år tidigare, att han faktiskt haft dispyter med styvmamman.

samir: ...om hon haft något problem, även på jobbet eller någonting sådant, ja då börjar hon gapa och skrika på mig.

förhørsledaren: Du kan inte ge några mer klara tillfällen då det varit dispyter mellan er?

s: Till exempel om jag ska gå till henne och be om en hundralapp eller

någonting, jag ska köpa någonting, då säger hon till exempel "nej stick till din hormorsa" eller någonting sådant./.../

fl: Du har redogjort här i tidigare förhör vissa tillfällen då det funnits anledning tydligen till att ni blivit ovänner.

s: Ja, hon har väl hotat mig men jag har inte varit rädd för henne så där, hon har ju sagt "jag ska ta ut dina ögon" och sådant och riktat sina fingrar mot mig. Men har inte jag...

fl: Hur har de här bråken slutat som regel?

s: Att jag går därifrån, ut.

/.../

fl: Och mellan din fader och den här kvinnan då, hur var det på slutet?

s: Ja, det har varit så att hon har velat skilja sig från honom hela tiden, hon orkade inte med... Hon har väl också sett att han är lite konstig.

Pappan finns inte kvar livet. Han avled 2009 så honom kan vi inte fråga. Men till Samir finns det några frågor jag behöver ställa.

Vad hade han egentligen för relation till sin styvmamma?

Hur var det med den här motocrosscykeln, som han bara nämnde vid ett enda tillfälle, när första patrullen kom till lägenheten?

Och hur var det – visste han att styvmamman längtade tillbaka till Syrien och ville resa tillbaka dit med hans lillebror, det var ju det pappan sagt i sitt förhör?

Samir minns inte att det skulle ha varit några mer allvarliga incidenter än de han nämnt mellan honom och styvmamman. Samtidigt går det inte att utesluta att hårdare ord uttalats mellan en mamma och en tonårsson vid något tillfälle under de drygt två och ett halvt år som de bodde under samma tak. Men handgemäng blev det aldrig. De minnen Samir har i dag av sin styvmamma är tvärtom genomgående goda. När det gällde crosscykeln förekom det tjafs, men det var mest hans pappa som hade synpunkter. Han hittade på att det var styvmamman som klagade, säger Samir.

– Alltså hon var ju så snäll. Hon rörde inte ens en fluga!

Samir säger att skillnaden mellan hans biologiska mamma och styvmamman var som mellan natt och dag.

- Min mamma misshandlade ju oss, jag hatade mamma. Och så plötsligt kom en mamma som inte ens slog oss. Jag satt ju och väntade på att hon skulle slå oss. Farsan slog styvmamman, och hon skulle slå oss. Trodde jag. För så var det med min riktiga mamma.
- Visste du att hon längtade tillbaka till Syrien?
- Nej, det visste jag inte.
- Och att hon skulle åka tillbaka med din lillebror?
- Nej, jag har inget minne av det där.
- Tror du att det stämmer?
- Ja, när du säger det så tror jag att hon ville åka tillbaka, med tanke på hur mycket pappa misshandlade henne.